

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Ilmastolaki olisi jatkossakin puitelaki eikä ilmastolaissa säädettäisi yksityisten oikeuksista ja velvollisuuksista. Myöskään viranomaisten väliseen toimivaltaan muuten kuin suunnitelmien valmisteluvastuun osalta ei oteta lakiehdotuksessa kantaa. Tämä on oikea säädösvalinta.

Ilmastolain uudistaminen lisää jonkin verran hallinnon resurssitarvetta. Ilmastolain uudistamisesta tehdyn vaikutusarvioinnin mukaan eniten resurssitarvetta syntyy maa- ja metsätalousministeriössä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman myötä. MTK pitää erittäin tärkeänä, että maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan ja muidenkin ilmastolain alaisten suunnitelmien mukaiseen virkamiestyöhön varataan riittävästi henkilötyövuosia. Näiden suunnitelmien sisällöt lopulta ratkaisevat sen, mitä vaikutuksia uudistettavalla ilmastolailla on maatalousyrittäjiin ja metsänomistajiin. On tärkeää, että suunnitelmien sisällöllinen taso on korkea ja perustuu tuoreeseen tieteelliseen tietoon.

MTK huomauttaa, että ilmastolain mukaisten suunnitelmien toimenpidekokonaisuudet edellyttävät korkeaa tieteellisen tiedon tasoa varsinkin maankäyttösektorin ja maatalouden ilmastovaikutuksista, joissa on tällä hetkellä paljon tiedollista epävarmuutta. Ilmastolain epäsuorat vaikutukset ulottuvat myös tutkimuslaitoksiin siten, että niiden rahoitus tulee turvata erityisesti maa- ja metsätalouden ilmastovaikutuksia koskevan tietovajeen täyttämiseksi.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Lakiluonnoksen 2 §:n 2. momentissa todetaan: ”Lain ja sen mukaisen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän tavoitteena on myös varmistaa osaltaan Suomea sitovista sopimuksista sekä Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvien kasvihuonekaasujen vähentämistä ja seurantaa, nielujen vahvistamista sekä sopeutumista koskevien velvoitteiden täyttyminen. Jos Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyy edellä mainittuja

tiukempia kasvihuonekaasujen päästöjä, kasvihuonekaasujen poistumia taikka sopeutumista koskevia tavoitteita, suunnittelujärjestelmän tavoitteiden on perustuttava niihin.”

MTK pitää pykäläluonnosta suunnittelujärjestelmän toimintalogiikkaa kuvailevana, mutta juridisesti epätarkkana. MTK esittää 2 § 2. momentista poistettavaksi tai muutettavaksi lauseen ”Jos Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyy edellä mainittuja tiukempia kasvihuonekaasujen päästöjä, kasvihuonekaasujen poistumia taikka sopeutumista koskevia tavoitteita, suunnittelujärjestelmän tavoitteiden on perustuttava niihin.” Tosiasiallisesti Suomen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä toteuttaa tätä tehtävää joka tapauksessa. Lauseen sisällyttäminen kyseiseen lainkohtaan herättää kysymyksiä lainsäädännön tarkkarajaisuudesta ja suunnittelujärjestelmän toiminnan dynamiikasta. Epäselväksi jää, tulisivat ilmastolain mukaisten suunnittelujärjestelmän tavoitteet päivitettäväksi ajallisesti aina ja vasta, kun EU:n yhteisessä ilmastopolitiikassa päätetyt, pykälässä varsin moninaisesti kuvatut säädökset on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä? Lainkohta esitettyssä muodossaan voi pahimmassa tapauksessa jarruttaa ilmastolain mukaisen suunnittelujärjestelmän dynamiikkaa ja ainakin se aiheuttaa sen, että voimassa olevan lain sisältöä tulee tavoitteiden osalta muuttaa eduskunnassa usein, mikä ei liene tarkoituksenmukaista.

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämismääräys (5 §)

Ilmastolakiin ollaan lisäämässä kunnalliselle viranomaiselle ilmastolain tavoitteiden edistämismääräys. Kyseessä ei olisi kunnalliselle viranomaiselle osoitettava uusi lakisääteinen tehtävä.

MTK huomauttaa, että tällä hetkellä useassa eri kunnassa hyödynnettävä Suomen ympäristökeskuksen tuottama ilmastovaikutusten laskentatapa huomioi vain ruoantuotannon, mutta ei ruoan kulutusta. Tämä tuo selvän epäsuhtaan maatalouspainotteisten kuntien ilmasto-ohjelmille eikä nykyinen laskentatapa toteuta ilmastolaille asetettua ilmastotoimien oikeudenmukaisuusvaatimusta. Oikeudenmukaisuusvaatimus tulee ulottaa selkeästi myös kunnallisen viranomaisen edistämismääräykseen.

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

Voimassa olevan ilmastolain mukainen suunnittelujärjestelmä ei kata maankäyttösektoria ja siihen kohdistuvia toimia, jotka kuitenkin ovat osa EU:n ilmastopolitiikkaa. Tämän vuoksi ilmastolain mukainen seurantajärjestelmä on ollut puutteellinen. MTK pitää hyvänä, että maankäyttösektorin ilmasto-suunnitelma sisällytetään uutena suunnitelmana osaksi ilmastolakia. Ilmastolain mukaiset kansalliset ilmastosuunnitelmat luovat parhaimmillaan ennakoitavuutta ja investointivakautta yhteiskuntaan, pahimmillaan ne voivat luoda päällekkäistä sääntelyä ja kasvattaa hallinnollista taakkaa.

MTK pitää erinomaisena, että suunnitelmien yleisiin vaatimuksiin sisällytetään huomioon otettavaksi suunnitelmien mahdolliset vaikutukset kotimaiseen ruokaturvaan.

Ilmastolain luonteeseen sopisi toimia lainsäädäntökehyksenä ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuden ja oikeudenmukaisen siirtymän periaatteiden määrittelyssä, jotka Suomessa eivät vielä ole vakiintuneet. Lakiluonnoksen 2 §:ssä laille asetetaan kunnianhimoinen tavoite varmistaa ilmastotoimien oikeudenmukaisuus ja kestävä kehitys. Ympäristövaliokunta on todennut mietinnössään YmVM 10/2020 vp, että on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota politiikkatoimien sosiaalisiin vaikutuksiin erityisesti sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. MTK on pyrkinyt vuonna 2020 julkaistussa maatalouden ilmastotiekartassa arvioimaan päästövähennysskenaarioiden sosiaalisia vaikutuksia ja huomasi, että tutkimukseen tässä ilmastopolitiikan osa-alueella tulee panostaa jatkossa huomattavasti. MTK tukee lakiluonnoksessa tuotua näkemystä siitä, että ilmastotoimien oikeudenmukaisuuden tunnistaminen edellyttää osaamisen kehittämistä valtionhallinnossa.

MTK esittää, että lakiluonnoksen 8 §:ään lisätään suunnitelmien yleisiin vaatimuksiin, että ilmastolain mukaisissa kansallisissa suunnitelmissa noudatetaan oikeudenmukaisen siirtymän periaatteita ja edellytetään viranomaisia laatimaan toimenpide-ehdotukset näitä periaatteita kunnioittaen. Luonnollisesti tämä tarkoittaisi myös oikeudenmukaisen siirtymän periaatteiden määrittelyä tarkemmin. Suunnitelmien yleisen vaatimustason nostaminen lisäämällä vaatimus oikeudenmukaisen siirtymän huomioimisesta mahdollistaisi esimerkiksi sen, että maatalous tunnistettaisiin laajemmin yhteiskunnassa ilmastopolitiikan haastavana sektorina, jossa tulee pelkkien päästövähennysten lisäksi huomioida myös ruoantuotannon yleiset toimintaedellytykset, ruokaturva, energian saanti ja huoltovarmuus.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

MTK huomauttaa, että kansallisen ilmastolain tulisi soveltamisalan rajauksesta huolimatta tunnistaa ilmastopolitiikan globaali merkitys. Luonnoksessa uudeksi ilmastolaiksi ei ole huomioitu Suomen kansainvälisen ilmatorahoituksen roolia osana Suomen ilmastopolitiikkaa. Pariisin ilmastopöytäkirjan myötä Suomi on sitoutunut muiden kehittyneiden maiden tavoin kansainväliseen ilmatorahoitukseen. EU:n jäsenmaista esimerkiksi Tanska ja Espanja ovat huomioineet kansainvälisen ilmatorahoituksen osana kansallisten ilmastolakien uudistamista. Suomen ilmastopolitiikan johdonmukaisuuden ja läpinäkyvyyden edistämiseksi Suomen kansainvälisen ilmatorahoituksen tavoitteet ja raportointi tulisi sisällyttää osaksi ilmastolain nojalla toteutettavaa ilmastopolitiikan seurantaa ja ilmastovuosikertomusta.

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

-

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

-

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

-

Muita huomioita

-

Ojanperä Minna
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.